

Mokinių raštingumo problemos lietuvių kalbos ir literatūros valstybinio brandos egzamino darbuose: sintaksės žinių spragos

Bučenė, Laimutė

Mokinių raštingumo problemos lietuvių kalbos ir literatūros valstybinio brandos egzamino darbuose: sintaksės žinių spragos

Acta Paedagogica Vilnensia, vol. 47, 2021

Vilniaus Universitetas, Lituania

Disponible en: <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=694974090007>

DOI: <https://doi.org/10.15388/ActPaed.2021.47.6>



Esta obra está bajo una Licencia Creative Commons Atribución 4.0 Internacional.

Mokinių raštingumo problemos lietuvių kalbos ir literatūros valstybinio brandos egzamino darbuose: sintaksės žinių spragos

Pupils' Literacy Problems in the Essays of Lithuanian Language and Literature State Matura Examinations: Gaps in the Knowledge of Syntax

Laimutė Bučienė laimute.buciene@vdu.lt

Humanitarinių mokslų fakulteto Lituanistikos katedra, Lithuania

Acta Paedagogica Vilnensia, vol. 47, 2021

Vilniaus Universitetas, Lithuania

Recepción: 13 Abril 2021

Aprobación: 02 Septiembre 2021

DOI: <https://doi.org/10.15388/ActPaed.2021.47.6>

Redalyc: <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=694974090007>

Summary: Straipsnyje aprašomo tyrimo objektas – 2019 m. lietuvių kalbos ir literatūros valstybinio brandos egzamino rašinių sintaksės klaidos. Remiantis 300 silpnai ir patenkinamai įvertintų mokinių darbų iš visų 10 Lietuvos apskričių, analizuojama, dėl kurių sintaksės reiškinių vartojimo dvyliktos klasės mokiniams kyla daugiausia sunkumų kuriant nuoseklų struktūruotą tekstą. Apibendrinant tyrimo rezultatus daroma išvada, kad abiturientams daugiausia rūpesčių kelia linksnių ir padalyvio vartojimas. Mokymo(si) procese šiems dalykams turėtų būti skiriama daugiau dėmesio.

Keywords: raštingumas, mokiny, rašinys, sintaksė, valstybinis brandos egzaminas.

Abstract: Based on the syntactic analysis of the essays composed in the course of the matura examination in 2019, the article seeks to answer the following major questions: How well are 12th grade pupils capable of observing the syntactic norms while writing a fluent text? Which syntactic phenomena do pupils find the most troublesome? A quantitative study revealed that the pupils have an insufficient knowledge of syntactic norms. Pupils find case government, the combinability of words, the choice of word forms in a phrase and in a sentence the most troublesome. The greatest syntactic problem is the incorrect use of cases. What is most obvious and problematic concerning case-related mistakes is the use of the instrumental case to express a state instead of the second component of double cases. The expression of the indefinite amount of things and the whole is also rather troublesome (the use of the accusative case instead of the genitive case expressing an indefinite amount or a part). In their essays, pupils often make mistakes in the use of the gerund. The mistakes related to the composition of the complex sentence are also rather numerous. It should be noted that the teaching of language system-related topics should pay adequate attention to the practical issues of language teaching as well as to tasks focusing on the correct usage of the spoken and written language. The errors made by 12th grade pupils show that it is essential to improve the skills of the correct usage of syntactic constructions in the final grades with due regard to the individual needs of pupils and the class.

Keywords: literacy, pupil, essay, syntax, state matura examination.

Įvadas

Pastaruoju dešimtmečiu daug kalbama apie bendrojo lavinimo ugdymo kokybę. Bene daugiausia diskusijų kyla dėl prastėjančių lietuvių kalbos ir literatūros valstybinio brandos egzamino (toliau – LKL VBE) rezultatų, bandoma ieškoti didėjančio neraštingumo priežasčių. N.

Poderienė ir S. Vaičiakauskienė (2019a), nagrinėdamos kalbos prestižą formuojančius veiksnius, teigia, kad lietuvių kalbos mokymosi pasiekimų vertinimo sistema neužtikrina aukštesnės lietuvių kalbos mokėjimo kokybės: neišlaikę pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo mokiniai turi galimybę toliau mokytis vienuoliktoje klasėje; siekdami įgyti vidurinę išsilavinimą mokiniai turi išlaikyti lietuvių kalbos ir literatūros brandos egzaminą, tačiau šio egzamino minimalūs reikalavimai itin žemi. Be to, Švietimo įstatymo nuostatos užtikrinti lietuvių kalbos ugdymo kokybę nėra įgyvendinamos teisės aktais, kurie reglamentuoja ugdymo organizavimą, reikalavimus mokinių mokymosi pasiekimams ir kalbos reikalavimus mokytojams. Palaikytina ir šių tyrėjų mintis, kad „formuojant švietimo politiką, būtina daugiau dėmesio skirti lietuvių kalbos svarbai ugdymo procese ir pedagogų kvalifikacijai kelti“ (Poderienė, Vaičiakauskienė, 2019a, p. 215). Viešose diskusijose mokytojai tvirtina, kad mokinių raštingumas smuko, nes imta gimtosios kalbos mokytis be gramatikos., aukštesnėse klasėse nėra privalomo kalbos praktikos kurso, nemažą įtaką kalbos mokėjimui turi ir mokinių vertybinės nuostatos dėl kalbos. Taip pat akcentuojama mokymo priemonių neatitiktis dabarties poreikiams, mokinių bendravimas virtualioje erdvėje., sumenkęs poreikis skaityti. Be to, mokykloje mokiniai neberašo tiek daug, kiek rašydavo anksčiau. Pratybų sąsiuvinų, testų nuolatinis naudojimas per visų dalykų pamokas taip pat prisidėjo prie to, kad dalis mokinių tapo neraštingi. Dar viena dažnai nurodoma neraštingumo priežastis – per kitų dalykų pamokas vis dar menkai kreipiamas dėmesio į raštingumą. Atkreiptinas dėmesys, kad 2015 m. Europos Tarybos kalbos politikos skyrius parengė rekomendacijas „Kalbos dėmuo visų dalykų pamokose“. Rekomendacijose nurodoma, kad labai svarbu suvokti kalbos ir kognityvinių gebėjimų ryšį: geri kalbiniai gebėjimai stiprina dalykines žinias ir ugdo mąstymą (*Language dimension in all subjects. A Handbook for curriculum development and teacher training*, 2015). Pažymėtina, kad šiuolaikinė mokykla peržengia siaurą raštingumo supratimą – tik kaip rašybos ir skyrybos mokėjimą. Šiuolaikinis išsilavinęs žmogus ne tik rašo be rašybos ir skyrybos klaidų, bet ir nepažeidžia gramatikos, leksikos normų, geba sklandžiai, aiškiai ir stilingai reikšti mintis tiek sakytine, tiek rašytine kalba, suvokia ne tik taisyklę, bet ir tikslaus bei vaizdingo žodžio reikšmę (Nekvapil, 2010, p. 251–252). Šie pokyčiai įtvirtinti mokyklos programose, pabrėžiami rašinių vertinimo normose, įvairiuose metodiniuose nurodymuose.

Tyrimo aktualumas grindžiamas tuo, kad stokojama empirinių tyrimų apie mokinių raštingumą. Norint iš esmės gerinti raštingumo lygį mokykloje, pirmiausia reikia ištirti, kokia iš tiesų mokinių vartojama mokyklinė rašytinė kalba, jos būklė. Mokinių kalbos kokybė iki šiol menkai tirta. Reikšmingesnių tyrimų tėra keletas. Išsamiau 12 klasės mokinių 2002–2004 m. valstybinio lietuvių kalbos egzamino (testo dalies – skyrybos, sintaksės, rašybos ir kalbos kultūros užduotis) rezultatus nagrinėjo V. Salienė (2005a, 2005b). Daroma išvada, kad nemažai problemų mokiniams kelia nosinių raidžių rašyba, nemotyvuota skyryba ir linksnių vartosena, be to, mokiniai nesugeba sistemingai taikyti

turimų kalbos žinių. L. Vilkienė (2019b) analizavo, kokio pobūdžio klaidas atlikdami tokį patį testą daro 6 Vilniaus gimnazijų trečių klasių gimtakalbiai ir negimtakalbiai mokiniai. Tyrimas parodė, kad tie kalbos vartojimo aspektai, kurie kelia sunkumų daliai gimtakalbių, taip pat problemiški negimtakalbiams, tik didesniu mastu.

Vis dėlto manytina, kad tikrąją mokinių raštingumo padėtį, tipines klaidas geriausiai rodo savarankiškai kuriami tekstai. Tirti mok

Kaip žinome, vienas iš svarbiausių bendrojo lavinimo mokyklos lietuvių kalbos ugdymo tikslų – ugdyti sąmoningą kalbos vartotoją. Mokant kalbos itin daug dėmesio turi būti skiriama norminei kalbai. Kalbos normų išmanymas būtinas formuojant mokinių tinkamus sakytinės ir rašytinės kalbos gebėjimus. Čia aptarta situacija paskatino kuo nuodugniau išnagrinėti prastesnius įvertinimus gavusių abiturientų rašinių sintaksę, nes nuo sintaksės taisyklingumo labiausiai priklauso viso rašinio kalbos kokybė. Taigi šio tyrimo **mokslinė problema** apibrėžiama šiuo klausimu: dėl kurių sintaksės reiškinių vartojimo dvyliktos klasės mokiniams kyla daugiausia sunkumų kuriant nuoseklų struktūruotą tekstą?

Straipsnyje aprašomo tyrimo **objektas** – 2019 m. LKL VBE rašinių sintaksės klaidos. Šio tyrimo **tikslas** – išanalizuoti silpnai ir patenkinamai įvertintų mokinių LKL VBE rašinių sintaksės normų pažeidimų ypatumus ir nustatyti, kokių sintaksės žinių trūksta, kad būtų suformuoti mokinių taisyklingos lietuvių kalbos įgūdžiai. Siekiant tyrimo tikslo buvo iškelti tokie **uždaviniai**: 1) atlikti kokybinę ir kiekybinę prastesnius įvertinimus gavusių abiturientų rašinių sintaksės klaidų analizę; 2) remiantis dabar galiojančiomis sintaksės normomis iškelti dėsningas mokinių sintaksės klaidas ir išryškinti probleminius sintaksinių konstrukcijų vartojimo atvejus; 3) išsiaiškinti, kokios mokinių sintaksės žinių spragos lieka baigus bendrąjį ugdymą. Mokinių sintaksės gebėjimai tiriami remiantis abiturientų, kurie mokėsi mokyklose lietuvių mokomąja kalba, 2019 m. LKL VBE rašinių empiriniu tyrimu. Siekiant užtikrinti duomenų patikimumą išanalizuota 300 silpnai ir patenkinamai įvertintų mokinių (150 vaikinių ir tiek pat merginų) darbų iš visų 10 Lietuvos apskričių. Tyrimui naudotas **aprašomasis metodas** derinant **kokybinės ir kiekybinės duomenų analizės metodus**. Iš viso tirta 1 620 sintaksės normų pažeidimų. Šios sintaksės klaidos atrinktos remiantis Baigiamųjų darbų kalbos vertinimo aprašu, sudarytu atsižvelgiant į tai, ko buvo mokoma ugdymo procese. Kiekybiniai tyrimo duomenys apibendrinti lentelėse. Atliktos analizės duomenys galėtų būti pravartūs lietuvių kalbos mokytojams, švietimo srities specialistams ir tolesniems mokinių kalbos tyrimams, kurie aktualūs tiek nacionaliniame, tiek tarptautiniame kontekste. Šias laikais mokinių raštingumo problema yra labai rimta visame pasaulyje (Šulcė, 2015).

Mokinių gebėjimai taikyti sintaksės žinias LKL VBE darbuose

Mokykliniame kalbos kurse sintaksė užima svarbią vietą. Sintaksinės kalbos sandaros pažinimas padeda mokiniui ne tik pažinti sintaksinę kalbos lygmenį (žodžių ryšius, žodžių junginį, sakinį, tekstą), iki galo suvokti kalbą kaip sistemą, bet ir pažinti norminę kalbos reiškinių vartoseną, ugdyti praktinius taisyklingos sakytinės ir rašytinės kalbos įgūdžius (Salienė, 2007, p. 101–102). Sintaksės pagrindų įgyjama pagrindinėje mokykloje. Pagal Pagrindinio ugdymo bendrąsias programas pagrindiniai sintaksės dalykai pateikiami 5–7 klasėse, o sisteminis sintaksės kursas einamas 8–10 klasėse. Nagrinėdami žodžių junginius ir sakinius mokiniai mokosi ir sintaksės normų, aiškinasi jų ryšį su kalbos praktika. 11–12 klasėse mokiniai toliau lavina kalbos vartojimo praktikos įgūdžius per lietuvių kalbos ir literatūros pamokas. Taigi įvairių sintaksinių konstrukcijų vartojimas brandos egzamino metu abiturientams neturėtų kelti daug sunkumų.

Toliau nagrinėjami tyrimo metu išryškėję sintaksės normų pažeidimų ypatumai prastesnius įvertinimus gavusių mokinių LKL VBE darbuose..

Linksnių vartojimas

Mokėdami taisyklingai vartoti linksnius, tinkamai sudaryti žodžių junginius, savo mintis mokiniai gali reikšti tiksliau, aiškiau, įvairesniais sakiniais. Tiriamoji medžiaga rodo, kad didelę grupę sudaro linksnių vartojimo klaidos.

Iš linksnių klaidų pirmiausia minėtinos dvejetainių linksnių vartosenos spragos abiturientų rašiniuose. Dažnai būdvardiškojo žodžio linksnis nederinamas su to žodžio, kurio požymis nurodomas, linksniu, pvz.: *Nebedirbantis žmogus ne tik tampa našta savo bendruomenėje, bet ir jo gyvenimas tampa nykiu (=nykus) bei beprasmiu (=beprasmiu). Liudas Vasaris suprato, kad kunigystė nedaro jo laimingu (=laimingo). Lieka viena išeitis: susigyventi su savo nuodėme ir stengtis būti geresniu (=geresniam). Nepamatuotai vartojamas įnagininkas su veiksmazodžio būti formomis, kuriuo nurodoma nekintama būseną, pvz.: Jis nėra jokių didvyrių (=joks didvyris). Mes visi esame savo valstybės šeimininkais (=šeimininkai).*

Dar vienas gana dažnas polinkis – vardininko ir galininko vietoj reikiamo dalies kilmininko vartoseną, pvz.: *Ir vis dėlto kyla abejonės (=abejonių) dėl to, ar viskas padaryta <...>. Šių dienų pasaulyje būna situacijos (=situacijų), kai individas neišlaiko žmogiškumo išbandymų ir nusikalsta prieš jį. Šie klausimai žmogui sukelia įvairias problemas (=įvairių problemų).* Mokiniai nejaučia apibrėžto ir neapibrėžto kiekio raiškos skirtumų.

Paprastai manoma, kad vietininko klaidos pačios dažniausios, bet tiriamojoje medžiagoje jų pasitaiko palyginti nedaug. Vartojami abstrakčių veiksmazodinių daiktavardžių vietininkai, kurie jokios vietos reikšti negali, pvz.: *Žmogaus auklėjime (=auklėjant žmogų) ypač svarbus matytės pavyzdys. Tačiau betarpiškame bendravime (=tiesiogiai bend-*

raujant) su šeima šarvai nėra patogūs. Taip pat pastebėta, kad vietininkas vartojamas ir ypatybės turėtojui ar būsenos patyrėjui reikšti, kai asmens vidus negali būti siejamas su vieta, pvz.: *Parodo disharmoniją asmenyje* (=asmens disharmoniją). *Dauguma žmonių išvelgia klaidas kitame žmoguje* (=kito žmogaus klaidas). Neretai mokinių netaisyklingai vartojama vietininko forma *vardan* tikslui, priešasčiai reikšti, pvz.: *Antanas Garšva nuolat svarstė, vardan ko* (=dėl ko; kam) jis gyvena. *Mažvydas atsisakė asmeninės laimės vardan vieno tikslo* (=dėl vieno tikslo). Iš netaisyklingos vietininko vartosenos dar galima išskirti vartojamus verstinius laiko, būdo (kartais su laiko atspalviu) ir priežasties vietininkus, pvz.: *Svarstymai dėl pašaukimo kankina Liudą Vasarį aštuoniolikos metų laikotarpyje* (=aštuoniolika metų). *Pirmoje eilėje* (=Pirmiausia; Visų pirma; Pradžioje) *Skirgaila ieško kelio savo tautai. To rezultate* (=Dėl to) *Severja išteko už tįjūno Rapolo. Visuomenės poveikyje* (=Veikiamas visuomenės; Dėl visuomenės poveikio) *žmogus apsimeta kvailiu* <...>.

Taip pat kliūva mokinių darbuose galininku be reikalo reiškiamas tikslas, pvz.: *Vėliau Liudas Vasaris išvyko studijuoti teologiją* (=teologijos) *į Peterburgą*. <...> *vaidila Stardas stojo ginti senuosius dievus* (=senųjų dievų). *Mažvydas į Ragainę atvyko atlikti istorinę misiją* (=istorinės misijos) <...>.

Tik pavieniais atvejais klystama vartojant linksnius, valdomus veiksmazodžių *atitikti, atstovauti, pasiekti, pasitikėti*, galininkinių veiksmazodžių su neiginiu *ne-*, būdvardžių *dosnus, turtingas*. Pvz.: *Dažniausiai bandome atitikti stereotipams* (=stereotipus). *Nors kaimo senukas Vinculis atstovauja senąją kartą* (=senajai kartai), *tačiau viešai nesipiktina pienininko poelgiu. Ne visuomet kvailiais galime laikyti žmones, kurie pernelyg pasitiki kitiems žmonėms* (=kitais žmonėmis). *Žmonės apsimeta kvailiais norėdami pasiekti kokio nors tikslo* (=kokį nors tikslą). *Skirgailai dėl to širdį* (=širdies) *neskauda. Mamatė turtinga gerumu ir šiluma* (=gerumo ir šilumos). *Dažnai gyvenimas dosnus kelionėmis ir nuotykiams* (=kelionių ir nuotykių).

Prielinksnių ir polinksnių vartojimas

Lietuvių kalboje yra nedaug polinksnių, bet mokinių rašiniuose jie dažnai parašomi netaisyklingai: 1) žodžiai *pagalba, dėka* būdo, kartu ir priemonės reikšme, pvz.: *Ironijos pagalba* (=Ironija; Ironizuodamas) *pasakotojas apsaugo nuo jausmų proveržio. Klaidų dėka* (=Klysdamas) *žmogus tobulina save*; 2) polinksniškai vartojamas įnagininkas *atžvilgiu* tiesioginiam santykiui su objektu reikšti, pvz.: *Nesiimama jokių teisingumo priemonių tokių žmonių atžvilgiu* (=prieš tokius žmones).

Prielinksnių vartojimo klaidų reta. Mokinių baigiamuosiuose darbuose netaisyklingai vartojami prielinksniai *pas, prieš, apie*. Sintaksės norma pažeidžiama, kai prielinksnio *pas* konstrukcija vartojama reikšti veikėjui, kuriam kas nors nutinka, įvyksta (pvz.: *Pas Liudą Vasarį* (=Liudui Vasariui) *kilo mintis mesti kunigystę ir atsidėti tikrajam savo pašaukimui.*), taip pat su veiksmazodžiais *kreiptis, sužinoti* (pvz.: *Kreipiasi pas jaunąjį pienininką* (=į jaunąjį pienininką), *kad nušautų Marazyno kalę. Sužinojęs*

pas aplinkinius (=iš aplinkinių) apie Auksės savižudybę, Vasaris tai skaudžiai išgyvena.). Analizuojant rašinius pastebėta, kad prielinksnis *apie* netaisyklingai vartojamas su veiksmažodžiais *ginčytis, rūpintis* (pvz.: *Skirgaila su Stardu ginčijasi apie Lietuvos politinę situaciją (=dėl Lietuvos politinės situacijos)*). *Mamatė rūpinasi apie savo vaikus (=savo vaikais), rodo jiems geriausią pavyzdį.*), prielinksnis *prieš* – su veiksmažodžiais *įsipareigoti, priešintis, pralaimėti* (pvz.: *Mažvydui sunku įsipareigoti prieš Lietuvą (=Lietuvai)*). *Liudas Vasaris ilgai priešinasi prieš savo pašaukimą (=pašaukimui)*. *Skirgaila pralaimėjo ne tik prieš savo tautą (=savo tautai), bet ir prieš patį save (=sau).*), su būdvardžiu *atviras* (pvz.: *Mykoliukas nebuvo iki galo atviras prieš Severją (=Severjai).*), su daiktavardžiais *pareiga, neapykanta* (pvz.: *Mažvydui buvo svarbesnė pareiga prieš tėvynę (=tėvynei) negu prieš tikėjimą (=tikėjimui)*). *Pamilusi vokiečių riterį Kelerį kunigaikštystė atstumia Skirgailą ir jaučia neapykantą prieš jį (=jam).*). Manytume, kad reikėtų mokiniams dažniau priminti šiuos aktualius kalbos praktikai žodžių valdymo atvejus.

Kitų sintaksinių konstrukcijų vartojimas

Dar viena dažnesnių klaidų mokinių darbuose – netaisyklinga padalyvio, pusdalyvio ir dalyvio vartosena. Itin dažnai klystama vartojant padalyvius, reiškiančius to paties veikėjo šalutinį veiksmą, asmeniniuose sakiniuose, pvz.: *Supratus (=Supratęs), kad tijūnas Rapolas galės Severjai suteikti geresnį gyvenimą, Mykoliukas išsižada mylėtos merginos. Lyginant (=Lygindami) J. Biliūno ir J. Savickio novelės galime įžvelgti herojų panašumą <...>.* *Apibendrinant (=Apibendrindamas) galiu pasakyti, kad Liudas Vasaris Vinco Mykolaičio-Putino kūrinyje „Altorių šešėly“ visad siekė dvasinio tobulėjimo.* Mokiniai sunkiai suvokia, kas yra šalutinis sakinio veiksmas ir kaip jis turėtų derėti su pagrindiniu sakinio veiksmu. Rečiau mokiniai neapdairiai vartoja pusdalyvius, kai veiksmai eina vienas po kito (pvz.: *Dauguma žmonių sugeba nuraminti savo sąžinę priprasdami (=ir pripranta) prie jos priekaištų. Pasirinkdamas (=pasirinkęs) kunigo kelią pagrindinis veikėjas sprendžia pagrindinį sielos konfliktą <...>.*) ir veikiamuosius būtojo kartinio laiko dalyvius veiksmui, vykstančiam vėliau už pagrindinį veiksmą, reikšti (pvz.: *Kūrinyje pasakojama, kaip ūkininkas Dalba pavasarį nori atnaujinti ūkį nutaręs (=ir nutaria) paskandinti savo senąjį šunį. Liudas Vasaris bando pritapti prie kunigo gyvensenos pasmerkęs (=ir pasmerkia) save lėtai dvasinei mirčiai).*

Retkarčiais pasitaiko iš rusų kalbos atėjusių sakinių pradžios, jų siejimo konstrukcijų *kas liečia, kas dėl, vietoj to, kad...*, pvz.: *Kas liečia pažinimą, jis (=O pažinimas; Pažinimas) taip pat yra neatsiejama gyvenimiškų pamokų dalis. Kas dėl klaidų (=O dėl klaidų; Dėl klaidų), tai jos dažniausiai moko ir suteikia išminties. Vietoj to, kad rūpintis (=Užuot rūpinusi) vaiku, motina gyvena palaidą gyvenimą.*

Sudėtinio sakinio dėmenų ir sakinio dalių jungimas

Sukaupti duomenys rodo, kad nemažai ir įvairių esti sudėtinių sakinių nesklaidumų. Visų pirma, ugdymo procese reikėtų daugiau dėmesio skirti prijungiamiesiems sakiniams. Dažna sintaksės klaida – klaidingai vartojama bendratis (kaip ir padalyvis) su jungtuku *kad* tikslo šalutiniuose sakiniuose ir su jungtuku *jei, jeigu* sąlygos šalutiniuose sakiniuose, pvz.: *Kiekvienas tautos pilietis turi turėti dalelę atsakomybės, kad išlaikyti (=išlaikyti) savąją kultūrą gyvą. Kad išsiaiškinus (=Kad išsiaiškintų; Norėdamas išsiaiškinti), kas tėvo žudikas, Hamletas pasirenka kvailio vaidmenį. Jei sakyti tiesą (=Jei sakytume (sakysime) tiesą, šiandien nepuoselėjame žmogiskumo. Vis dar pasitaiko atvejų, kai tikslo šalutiniam sakiniui jungti vartojamas jungtukas jog, pvz.: Mažvydas pasiliko Prūsijoje, jog (=kad) padėtų vietiniams lietuviams. Rašydami sudėtinius sakinius, ne visada mokiniai atkreipti dėmesį, kad pažyminio šalutinis dėmuo vartojamas prie pažymimojo žodžio, pvz.: Nerasime nė vieno žmogaus pasaulyje, kuris nebūtų suklydęs (=Nerasime pasaulyje nė vieno žmogaus, kuris nebūtų suklydęs). Žmonės yra laimingesni, kurie tiki kitų gerumu (=Laimingesni yra tie žmonės, kurie tiki kitų gerumu).*

Vienarūšės sakinio dalys ir savarankiški sudėtinio sakinio dėmenims jungiami lietuvių kalbai nebūdingais jungiamaisiais žodžiais *tuo pačiu, o taip pat*, dalelyte *gi*, pvz.: *Taip Aputis įprasmina moters kelionę, tuo pačiu (=kartu; drauge) atskleidžia jos žmogiskumą ir norą padėti. Naujos ateities žmogus turi būti drąsus, sąmoningas, o taip pat (=taip pat) ir tvirtas, kad nepasiduotų kitų įtakai. Dažnai tėvai savo vaikus bando apsaugoti nuo sunkumų, gi (o=) šioje situacijoje vaikas turėjo subręsti labai anksti.*

Tyrimo apibendrinimas

Šis tyrimas leido apčiuopti ir įvardyti esmines silpnai ir patenkinamai įvertintų mokinių baigiamųjų rašto darbų sintaksės bėdas (žr. 1 lentelę).

Kaip matyti iš 1 lentelėje pateiktų duomenų, didžiausią dalį (daugiau kaip pusę) sintaksės klaidų sudaro linksnių vartojimo klaidos (54 proc. visų sintaksės klaidų). Gana dažnai netinkamai vartojamos kitos sintaksinės konstrukcijos (20 proc.), kiek rečiau – sudėtiniai sakiniai (16 proc.). Mažiausiai sunkumų silpniems mokiniams sukelia prielinksnių ir polinksnių vartoseną (10 proc.).

1 lentelė.

Sintaksės klaidų tipų dažnumas mokinių rašiniuose

Sintaksės klaidos	Klaidų dažnumas (proc.)
Linksnių vartojimo klaidos	54
Prielinksnių ir polinksnių vartojimo klaidos	10
Kitų sintaksinių konstrukcijų vartojimo klaidos	20
Sudėtinių sakinių vartojimo klaidos	16

Pažymėtina, kad iš linksnių vartosenos sunkiausias atvejis silpniems mokiniams – dvejetainiai linksniai (41 proc. visų linksnių vartojimo klaidų).

klaidų), taip pat kliūva ir apibrėžtumo ir neapibrėžtumo raiška (21 proc.) (žr. 2 lentelę).

2 lentelė.

Linksnių vartojimo klaidų pasiskirstymas mokinių rašiniuose

Probleminiai linksnių vartojimo atvejai	Klaidų dažnumas (proc.)
Vardininkas ir galininkas vietoj neapibrėžto kiekio kilmininko	21
Tikslo galininkas vietoj kilmininko	9
Inagininkas vietoj vardininko nuolatiniam ar nekeitamam būviui reikšti	7
Vietininkas	16
Dvejybiniai linksniai	41
Žodžių valdymas (<i>atitikti, atstovauti, dosnus</i> ir pan.)	6

Dar vienas ryškus sintaksės neišmanymo atvejis yra padalyvio konstrukcijos (72 proc. visų kitų sintaksinių konstrukcijų vartojimo klaidų) (žr. 3 lentelę).

3 lentelė.

Kitų sintaksinių konstrukcijų vartojimo klaidų pasiskirstymas mokinių rašiniuose

Probleminiai sintaksinių konstrukcijų vartojimo atvejai	Klaidų dažnumas (proc.)
Dalyviai	8
Pusdalyviai	7
Padalyviai	72
Sakinijų pradžios verstinės konstrukcijos	13

Nagrinėjant mokinių rašinius matyti, kad iš dažniausiai pasitaikančių netinkamo sudėtinių sakinių jungimo atvejų išskirtini tikslą (31 proc. visų sudėtinio sakinio jungimo klaidų) ir sąlygą (27 proc.) reiškiantys šalutiniai sakiniai (žr. 4 lentelę).

4 lentelė. Sudėtinio sakinio jungimo klaidų pasiskirstymas mokinių rašiniuose

4 lentelė.

Sudėtinio sakinio jungimo klaidų pasiskirstymas mokinių rašiniuose

Probleminiai sudėtinių sakinių vartojimo atvejai	Klaidų dažnumas (proc.)
Sujungiamieji sakiniai	18
Pažyminio šalutiniai sakiniai	24
Sąlygos šalutiniai sakiniai	27
Tikslo šalutiniai sakiniai	31

Toliau 5 lentelėje pateikiamas kiekybinis sintaksės klaidų palyginimas pagal abiturientų lytį.

5 lentelė.

Mokinių sintaksės klaidų pasiskirstymas pagal lytį

Klaidos tipas	Vaikinų daromos klaidos		Merginų daromos klaidos	
	Klaidų skaičius	Klaidų dažnumas (proc.)	Klaidų skaičius	Klaidų dažnumas (proc.)
Linksnių klaidos	509	55	395	57
Prielinksnių ir polinksnių klaidos	83	9	49	7
Kitų sintaksinių konstrukcijų klaidos	176	19	153	22
Sudėtinių sakinių vartojimo klaidos	158	17	97	14
Iš viso:	926		694	

Matyti, kad vaikinų padarytų sintaksės klaidų skaičius (926) gerokai viršija merginų padarytų klaidų skaičių (694); santykis 1,33 ir 1.. Kalbant apie atskirų klaidų tipų dažnumą lyties atžvilgiu, skirtumai nedideli.

Taigi tyrimo rezultatai rodo., kad prastesnius įvertinimus gavusiems abiturientams trūksta taisyklingo sintaksės vartojimo įgūdžių. Vadinas, mokytojai turi ieškoti ir taikyti veiksmingesnius ir įvairesnius metodus, kaip ugdyti mokinių gebėjimus taisyklingai reikšti mintis, remiantis sintaksės išmanymu. Mokymo(si) būdo parinkimas yra ne mažiau svarbus už mokymo(si) turinį (Salienė, Leonavičienė, 2017, p. 77). Sintaksės klaidos yra susijusios su sakinio gramatine struktūra ir reikalauja specialesnių gramatikos žinių. Vis dėlto šiandien mokiniui nepakanka formalių žinių ir gebėjimų atmintinai išmokyti kalbos taisyklę ir vėliau ją pritaikyti. Labai svarbu ankstesnių kalbos žinių integracija (Salienė, 2007, p. 103): pvz., kadangi veiksmožodžiai yra nevienodo valdymo, taisyklingam junginiui sudaryti mokiniai privalo suvokti ne tik gramatinę, bet ir leksinę veiksmožodžio reikšmę. Turi būti skatinama, kad mokinys pats atrastų prasminius kalbos ryšius, nagrinėtų kalbos faktus, kalba rodytų suvokimą (Bukantienė, 2006, p. 39). Sveikintina, kad atnaujinamoje *Lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo bendrojoje programoje* (Projektas, 2021) kalbos ugdymo turinys neapsiriboja tik kalbos sistemos pažinimu. Laikomasi nuostatos, kad kalbos sistemos pažinimas turi tarnauti kalbos vartojimo ugdymui., kalbinis ugdymas turi apimti ne tik mokomąją tradicinės kalbos kultūros turinį, bet ir formuoti prestižinį požiūrį į valstybinę kalbą¹⁰. Čia daug vietos užima norminė kalbos vartoseną, praktiniai sintaksės mokymo klausimai (veiksmožodžių, būdvardžių valdomi linksniai ir prielinksniai, dvejybiniai linksniai, padalyvio vartoseną, sakinio dalių ir sakinio dėmenų jungimas). Svarbu, kad programa atlieka bendrinės kalbos funkcijų sklaidos vaidmenį ir diegia bendrinės kalbos ugdymo kriterijus. Atkreiptinas mokytojų dėmesys į tai, kad paveikesnis bendrinės kalbos normų mokymosi būdas – ne nuo klaidų taisymo prie normų ir ne nuo formos prie reikšmės ir funkcijos, o priešinga kryptimi, labiau pabrėžiant kuriamąjį kalbos pobūdį (Labutis, 2007; Miliūnaitė, 2008). Mokinius reikėtų skatinti pačius rašyti ir kurti įvairių žanrų tekstus, rinktis tinkamiausias raiškos priemones, daugiau kaupti dėmesį į savo rašto darbų kalbą. Be to, mokykloje būtina išgryninti ir bendrinės kalbos normų sampratą (kreipti dėmesį tik į esminius normų pažeidimus), kuria turi remtis mokytojai, vertindami mokinių kalbą (Miliūnaitė, 2015, p. 27). Kalbos mokymo metodikos specialistai pabrėžia, kad mokant gimtosios kalbos neužtenka išmanyti tik bendrinę kalbą. Mokykloje turi būti diegiama ir kitų kalbos atmainų samprata, kad prireikus mokinys mokėtų tinkamai vartoti įvairias raiškos priemones (Salienė, 2007, p. 104; Drazdauskienė, 2008, p. 2–3). Šiuo požiūriu efektyvi kalbos mokymosi didaktinė priemonė – gera kalba parašytų tekstų skaitymas. Nuolatinis knygų skaitymas – tiesioginis raštingumo įgijimo būdas. Šioje veikloje mokiniai įsisąmonina rašytinės ir sakytinės kalbos ryšį, mokosi „knyginės kalbos“ (Gedutienė, 2003, p. 11). Šią įžvalgą papildė ir naujas Loretos Vilkenės ir kt. (2019a) darbas, kurio rezultatai rodo, kad žodyno dydis ir bendrojo kalbos mokėjimo lygis

aukštesnis tų kalbos vartotojų, kurie dažniau skaito lietuviškai. Užsienio mokslininkų tyrimai (Kweon ir Kim, 2008; Milton ir Treffers-Daller, 2013) taip pat atskleidžia, kad skaitymas gerina raštingumo įgūdžius ir plečia žodyną.

Akcentuotina, kad kalbos vartoseną, jos kokybę lemia ne tiek teorinės žinios, kiek gebėjimai ir įgūdžiai, kurie susiklosto praktiškai per kalbinę veiklą ir atliekant specialius pratimus. Mokiniam skirtuose vadovėliuose ir kitose mokomosiose priemonėse pasigendama įvairesnių, kūrybiškesnių užduočių, pernelyg daug pratimų, kuriuose prašoma ieškoti svetimų, su mokinių kalbos praktika nesusijusių klaidų ir jas taisyti. Taip galima neigiamai paveikti mokinių kalbos jausmą. Šio tipo užduotys labai riboja visapusiško sintaksės gebėjimų pasitikrinimo ir įgūdžių įtvirtinimo galimybes. Sintaksės normas ir normų pažeidimus gana gerai padeda išsiaiškinti tam tikros grupės vartotinių ir nevartotinių sakinių. Mokiniai turi nustatyti, kurie grupės sakiniai yra taisyklingi, kurie ne. Toks būdas padeda išvengti taisyklingų sintaksinių konstrukcijų ignoravimo. Mokant sintaksės, didžiausią reikšmę praktiniam kalbos mokymui turi konstravimo pratimai. Taisyklingų sakinių su nurodytais žodžiais ar žodžių junginiais sudarymas suteikia galimybių pačiam mokiniui pasitikrinti savo kalbos įgūdžius (Salienė, 2007, p. 104). Sintaksės normas ir pažeidimus galima puikiai išsiaiškinti ir mokiniams nekalant į galvas netaisyklingų konstrukcijų. Per sintaksės pratybas pravartu pateikti sakinių su apskliaustais žodžiais, kuriuos mokiniai pavartotų reikiama forma. Užtektų išsiaiškinti tik jų padarytas klaidas. Kuo per pamokas bus taikoma įvairesnių sintaksės įgūdžių formavimo ir tikrinimo būdų, kuo bus mažiau mokoma iš klaidų ir rodoma tai, kas netaisyklinga, kuo mokiniai daugiau mokysis iš savo klaidų, tuo ir rezultatai bus geresni.

Vadovaujantis gautais tyrimo rezultatais, galima daryti prielaidą, kad prastas sintaksės žinias lemia ne tik neveiksminga normų pateikimo mokiniams metodika bei netinkami pratimų tipai. Iš dalies tai lemia ir į literatūros analizę orientuota 11–12 klasės lietuvių kalbos ir literatūros programa (sistemiškai nekartojami ir neįtvirtinami kalbos vartosenos dalykai pasimiršta). Gilėjančios neraštingumo problemos tiesiogiai yra susijusios su tolesniu lietuvių kalbos ugdymo sistemos tobulinimu bendrojo lavinimo programas vykdančiose mokyklose. Šiuo metu atnaujinant lietuvių kalbos ir literatūros vidurinio ugdymo (11–12 kl.) programą reikia diskutuoti, kaip sudėlioti programos turinį taip, kad 11–12 klasėje būtų gilinamos ne tik literatūrinės kompetencijos, bet ir toliau lavinami taisyklingos kalbos įgūdžiai. Mokyklą baigiantis asmuo turi gebėti kurti ne tik rišlų literatūriniais, kultūriniais, socialiniais ar kitais argumentais pagrįstą, bet ir kalbos normas atitinkantį tekstą.

Išvados

Silpnai ir patenkinamai įvertintų lietuviškų mokyklų mokinių LKL VBE darbų analizė parodė, kad mokiniai nepakankamai gerai geba pasiremti turimomis sintaksės žiniomis arba jų turi per mažai, todėl pažeidžia sintaksės normas. Dažniausios sintaksės klaidos – tai klaidingai sudaryti ar

netinkamai vartojami žodžių junginiai, retesnės – netinkamai vartojami prielinksniai bei polinksniai ir netaisyklingai sudaryti sudėtiniai sakiniai.

Didžiausia sintaksės bėda – netaisyklingas linksnių vartojimas. Iš linksnių klaidų labiausiai į akis krintantis ir problemišiausias dalykas – įnagininko vartojimas būviui reikšti vietoj dvejetainių linksnių antrojo dėmens. Nemažai keblumų kelia ir neapibrėžto daiktų kiekio bei visumos raiška (vardininkas, galininkas vietoj neapibrėžto kiekio ar dalies kilmininko). Rašantieji dažnai klysta vartodami padalyvį. Mokymo(si) procese šiems dalykams turėtų būti skiriama daugiau dėmesio.

Dvyliktųjų daromos sintaksės klaidos rodo, kad baigiamosiose klasėse nuolat reikia ir būtina stiprinti taisyklingo sintaksinių konstrukcijų vartojimo įgūdžius atsižvelgiant į individualius mokinių ir klasės poreikius.

Lietuvių kalbos mokymo procese puoselėti reikėtų ne tik pačių mokinių vidinę nuostatą ir norą taisyklingai kalbėti ir rašyti, bet ir tobulinti patį kalbos kultūros mokymą – tikslinga daugiau dėmesio skirti ne klaidoms, o kalbos normoms suvokti ir taikyti.

Literatūra

- Bučienė, L. (2019). Lietuvių kalbos ir literatūros valstybinio brandos egzamino rašinių skyrybos aktualijos. *Pedagogika*, 135, 122–138. [Žiūrėta 2021 03 05]. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.15823/p.2019.135.7>
- Bukantienė, J. (2006). Sakytinė pradinės mokyklos mokytojo kalba. *Tiltai*, 4, 35–45.
- Drazdauskienė, M. L. (2008). Kalbos mokymo principai, metodai, vadovėliai ir rezultatai. *Gimtas žodis*, 2, 2–8.
- Gedutienė, R. (2003). Ankstyvojo raštingumo sampratos pokyčiai: teorinis aspektas. *Specialusis ugdymas*, 1 (8), 6–14.
- Kweon, S. O., & Kim, H. R. (2008). Beyond raw frequency: incidental vocabulary acquisition in extensive reading. *Reading in a Foreign Language*, 20 (2), 191–215.
- Labanauskienė, S. (2015). Būdingiausios sintaksės klaidos Pietų Aukštaitijos abiturientų rašiniuose. *Bendrinė kalba*, 88, 1–17. [Žiūrėta 2021 01 10]. Prieiga per internetą: http://www.bendrinekalba.lt/Straipsniai/88/Labanauskiene_BK_88_straipsnis.pdf
- Labanauskienė, S. (2016). Sintaksės klaidos Vilniaus apskrities abiturientų rašiniuose. *Bendrinė kalba*, 89, 1–22. [Žiūrėta 2021 01 10]. Prieiga per internetą: http://www.bendrinekalba.lt/Straipsniai/89/Labanauskiene_BK_89_straipsnis.pdf
- Labutis, V. (2007). Kalbėtojo funkcinės gramatikos įvadas. *Lietuvių kalba*, 1. [Žiūrėta 2021 07 17]. Prieiga per internetą: <https://www.zurnalai.vu.lt/lietuviu-kalba/article/view/22895/22171>
- Language dimension in all subjects. A Handbook for curriculum development and teacher training.* (2015). [Žiūrėta 2021 04 10]. Prieiga per internetą: <http://www.ecml.at/coe-docs/language-dimensions-subjects-EN.pdf>
- Lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo bendroji programa* (2016). [Žiūrėta 2021 03 15]. Prieiga per internetą: <https://www.upc.smm.lt/ugdymas/dokumentai/22LIETUVI>

U-KALBOS-IR-LITERATUROS-PAGRINDINIO-UGDYMO-BEN
DROJI-PROGRAMA-2016-p-002.pdf

- Lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo bendroji programa* (projektas) (2021). [Žiūrėta 2021 04 02]. Prieiga per internetą: https://www.emokykla.lt/upload/EMOKYKLA/BP/PDF/kalbinis/Lietuvi%C5%B3%20kalbos%20ir%20literat%C5%ABros%20pagrindinio%20ugdymo%20BP_PROJEKTAS%2C%202021-03-31.pdf
- Miliūnaitė, R. (2008). Dėl kalbos kultūros mokymo. *Kalbos kultūra*, 81, 1–13.
- Miliūnaitė, R. (2015). Dėl bendrinės kalbos normų sampratos mokykloje. *Bendrinė kalba*, 88, 1–29. [Žiūrėta 2021 03 09] Prieiga per internetą: <http://journals.lki.lt/bendrinekalba/article/view/185>
- Milton, J. & Treffers-Daller, J. (2013). Vocabulary size revisited: the link between vocabulary size and academic achievement. *Applied Linguistics Review*, 4 (1), 151–172.
- Nauckūnaitė, Z. (2015). Kalbos ugdymas: kalbos ugdymo paradigmų kaita ir kalbos mokymo(si) logika. *Acta Pedagogica Vilnensia*, 34, 49–61. [Žiūrėta 2021 02 24]. Prieiga per internetą: <http://www.zurnalai.vu.lt/acta-paedagogica-vilnensia/article/view/8342/7998>
- Nekvapil, J. (2020). Language cultivation in developed contexts. In B. Spolsky & F. M. Hult (Eds.). *The Handbook of Educational Linguistics* (pp. 251–252). Malden, Oxford, Carlton: Blackwell Publishing.
- OECD PISA. (2018). *EBPO PISA 2018: rezultatai ir tendencijos. Ataskaita*. Vilnius: Nacionalinis egzaminų centras.
- Poderienė, N., Vaičiakauskienė, S. (2019a). Lietuvių kalbos prestižas: mokinių nuostatos dėl lietuvių kalbos švietimo politikos kontekste. *Lituanistica*, 65 (3), 199–219.
- Poderienė, N., Vaičiakauskienė, S. (2019b). Etnolingvistinis gyvybingumas mokinių santykio su kalba aspektais. *Lituanistica*, 65 (4), 302–317.
- Salienė, V. (2005a). Dvyliktos klasės mokinių lietuvių kalbos žinių ir gebėjimų analizė. *Pedagogika*, 76, 100–106.
- Salienė, V. (2005b). Dvyliktos klasės mokinių lietuvių kalbos žinios: kalbos kultūros užduočių analizė. *Pedagogika*, 78, 73–78.
- Salienė, V. (2007). Kai kurie lietuvių kalbos sintaksės ir skyrybos mokymo aspektai pagrindinėje mokykloje. *Žmogus ir žodis. Didaktinė lingvistika*, 9 (1), 101–104.
- Salienė, V., Leonavičienė, V. (2017). Mokinių žodyno ugdymas: mąstymo ir sociokultūrinio konteksto svarba. *Žmogus ir žodis. Didaktinė lingvistika*, 19 (1), 70–80. [Žiūrėta 2021 08 12]. Prieiga per internetą: https://www.vdu.lt/cris/bitstream/20.500.12259/61373/1/ISSN1822-7805_2017_T_19_N_1.PG_70-80.pdf
- Šileikytė, D. (2021). *Kaip Lietuvos vaikai mokosi lietuvių kalbos ir literatūros? PUPP ir VBE analizė*. [Žiūrėta 2021 06 16]. Prieiga per internetą: <https://www.svietimonaujienos.lt/kaip-lietuvos-vaikai-mokosi-lietuviu-kalbos-ir-literaturos-pupp-ir-vbe-rezultatu-analize/>
- Smetonienė, I., Petrėnienė, O. (2016). Lietuvių kalbos ir literatūros valstybinio brandos egzamino rašinių stiliaus problemos. *Žmogus ir žodis. Didaktinė lingvistika*, 18 (1), 30–45. [Žiūrėta 2021 03 26]. Prieiga per internetą: <http://www.zmogusirzodis.leu.lt/index.php/zmogusirzodis/article/view/148>

- Šulcė, Dz. (2015). Latvių kalbos rašybos probleminių klausimų mokymas mokykloje. *Lietuvių kalba šiuolaikinėje mokykloje*, 18. 22-oji Jono Jablonskio konferencija. Pranešimų tezės. [Žiūrėta 2021 07 19]. Prieiga per internetą: http://lki.lt/wp-content/uploads/2017/06/jablonskio-konferencijos-tezs_2015-22.pdf
- Tamulionienė, A. (2015). Būdingiausios rašybos klaidos mokinių rašiniuose ir tinklaraščiuose. *Bendrinė kalba*, 88, 1–24. [Žiūrėta 2021 02 20]. Prieiga per internetą: http://www.bendrinekalba.lt/Straipsniai/88/Tamulioniene_BK_88_straipsnis.pdf
- Tamulionienė, A. (2018). Skyrybos ypatumai lietuvių kalbos ir literatūros valstybinio brandos egzamino darbuose. *Bendrinė kalba*, 91, 1–24. [Žiūrėta 2021 02 23]. Prieiga per internetą: http://www.bendrinekalba.lt/Straipsniai/91/Tamulioniene_BK_91_straipsnis.pdf
- Vilkienė, L., Vilkaitė-Lozdienė, L., Bružaitė-Liseckienė, J. (2019a). *Lietuvių kalba Vilniaus lietuviškose, lenkiškose ir rusiškose gimnazijose: mokėjimo kokybė, kalbinės nuostatos ir motyvacija*. Mokslinė studija. Vilnius: Vilniaus universitetas. [Žiūrėta 2021 01 10]. Prieiga per internetą: https://www.vu.lt/leidyba/images/eknygos/Lietuviu_kalba_mokyklose.pdf
- Vilkelienė, L. (2019b). Gimtakalbių ir negimtakalbių mokinių lietuvių kalbos kokybė. *Pedagogika*, 135, 102–121. [Žiūrėta 2021 03 26]. Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.15823/p.2019.135.6>
- Vilkienė, L., Vilkaitė-Lozdienė, L., Juknevičienė, R., Bružaitė-Liseckienė, J., Geben, K., & Ryvitytė, B. (2020). Jei tai nepakartojama, ar tai patikimas mokslas? Atviras laiškas apie tyrimų kartojimo svarbą kiekybiniuose tyrimuose. *Taikomoji kalbotyra*, 14, 33–38.

Notes

- 1 2016 m. Lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo bendrojoje programoje sugrįžta prie sisteminio lietuvių kalbos pažinimo kurso. Ši programa sudaryta derinant sisteminę ir komunikacinę-integracinę kalbos ugdymo paradigmas (Nauckūnaitė, 2015, p. 60).
- 2 Mokinių kalbinės aplinkos analizė atskleidė, kad kuo vyresni mokiniai, tuo labiau jų internetinėje komunikacijoje ima dominuoti anglų kalba (Poderienė, Vaičiakauskienė, 2019a).
- 3 Darbai gauti iš Nacionalinio egzaminų centro pagal Vytauto Didžiojo universiteto Švietimo akademijos ir Nacionalinio egzaminų centro bendradarbiavimo sutartį.
- 4 Kaip jau minėta, 2014 m. LKL VBE rašinių sintaksę analizavo S. Labanauskienė (2015, 2016). Tačiau pabrėžtina, kad šis tyrimas yra žvalgomojo pobūdžio, nes remiasi tik dviejų apskričių – Alytaus ir Vilniaus – abiturientų darbų analize.
- 5 Straipsnyje teikiamų pavyzdžių kalba netaisoma, išskyrus nagrinėjamus atvejus (skliaustuose po lygybės ženklo (=) nurodomas taisyklingas variantas).
- 6 Panašius rezultatus rodo ir 2014 m. LKL VBE darbus analizuojantys S. Labanauskienės tyrimai (2015, 2016). Mokslinėje pažymi, kad labai dažnas yra netaisyklingas būdvardiškųjų žodžių įnagininko vartojimas vietoj dvejetainių linksnių. Rašiniuose pastebėta ir gana daug padalvyių vartosenos klaidų.
- 7 2012–2016 m. duomenų analizė taip pat rodo, kad lietuvių kalbos PUPP ir VBE vaikinių pasiekimai žemesni nei merginų (plačiau žr. Šileikytė, 2021).
- 8 Straipsnyje aprašyta analizė skatina tolesnius tyrimus: ar esama kokių regioninių mokinių sintaksės klaidų skirtumų, kokie tautinių mažumų ir

- lietuviškų mokyklų mokinių brandos egzamino rašinių sintaksės normų pažeidimų panašumai ir skirtumai.
- 9 Vidurinio mokslo pakopose kalbos kultūros nebeliko kaip atskiro sistemškai mokomo dalyko. Kalbos kultūra įtraukta į atitinkamas kalbos sistemos pažinimo ir rašymo bei kalbėjimo ugdymo temas V–X klasėse.
 - 10 Kaip rodo N. Poderienės ir S. Vaičiakauskienės (2019b) atliktas tyrimas, mokinių požiūris į lietuvių kalbą stipriai susijęs su lietuvių kalbos mokymosi pasiekimais.